

Bevezetés

¹Mivel már sokan megkísérelték, hogy a köztünk beteljesedett eseményeket leírják, úgy, ²ahogy ránk maradt azoktól, akik kezdettől fogva szemtanúi és szolgálói voltak az Igének, ³jónak láttam én is, hogy elejétől kezdve mindennek szorgalmasan utánajárjak, és sorban leírjak neked mindent, tiszteletreméltó Teofil, ⁴hogy meggyőződjél róla, mennyire megbízhatók azok a tanok, amelyekre tanítottak.

I. A GYERMEKKORI ESEMÉNYEK

Keresztelő János születésének hírüladása

⁵Heródesnek, Júdea királyának korában élt egy Abia osztályából való Zakariás nevű pap. Felesége Áron leányai közé tartozott, s Erzsébetnek hívták. ⁶Mindketten igazak voltak az Isten előtt, szentül éltek, az Úr parancsai és rendelkezései szerint. ⁷De nem volt gyermekük, mert Erzsébet meddő volt, és már mindketten életük alkonya felé jártak. ⁸Történt mégis, hogy amikor Zakariás osztályának sorrendjében papi szolgálatát teljesítette az Isten színe előtt, ⁹s a papság körében hagyományos szokás szerint ráesett a sor, hogy illatáldozatot mutasson be, bement az Úr templomának szentélyébe. ¹⁰Az illatáldozat órájában az egész nép kint várta, és közben imádkozott. ¹¹Am megjelent neki az Úr angyala az illatáldozat oltárának jobb oldalán. ¹²Amikor Zakariás meglátta, zavarba jött, és elfogta a félelem. ¹³Az angyal azonban így szólt hozzá: „Ne félj, Zakariás, mert imád meghallgatásra talált! Feleséged, Erzsébet, fiút szül neked, s te Jánosnak fogod nevezni. ¹⁴Örömdre lesz és ujjongani fogsz rajta, és sokan örülnek majd születésén. ¹⁵Mert nagy lesz az Úr előtt, bort és mámorító italt nem fog inni, hanem már anyja méhében a Szentlélek fogja eltölteni. ¹⁶Izrael fiai közül sokat megtérít Urukhoz, Istenükhöz. ¹⁷Ő maga Illés szellemével és erejével előtte fog járni az Úrnak, hogy az apák szívét fiaik felé fordítsa, az engedetleneket az igazak okosságára térítse, s így a népet előkészítse az Úrnak.” ¹⁸Zakariás megkérdezte az angyaltól: „Miből fogom a dolgot megtudni? Mert hisz öreg vagyok, és már feleségem is előrehaladt a korban.” ¹⁹„Én Gábor vagyok - felelte az angyal -, s az Úr színe előtt állok. Az a küldetésem, hogy ezt megmondjam neked, és adjam tudtadra ezt a jó hírt. ²⁰Íme, most megnémulsz és nem fogsz tudni beszélni addig a napig, amíg ez be nem következik, mert nem hittél szavaimnak, amelyek majd, ha eljön az ideje, be fognak teljesedni.” ²¹A nép egyre várta Zakariást, és csodálkozott, hogy oly sokáig ott időzik a szentélyben. ²²Am amikor kijött, nem tudott hozzájuk szólni, s ebből megértették, hogy látomása volt a templomban. Ő intett nekik, de néma maradt, ²³s amikor leteltek szolgálatának napjai, hazament. ²⁴E napok után felesége, Erzsébet, gyermeket fogant, és öt hónapon át eltitkolta. ²⁵„Ezt tette hát nekem az Úr - mondta - azokban a napokban, amikor rám tekintett, és ami az emberek előtt szégyenemre volt, attól megszabadított.”

Fontosabb kifejezések:

Szent Lukács - (latin Lucas) evangélista, orvos, festő. - Pogánynak született (Kol 4,11), megtérése előtt orvos volt (4,14). Jól ismerte az antiochiai keresztény közösséget, ezért Euszébiosz óta általában úgy tartják, hogy antiochiai szír volt. Valószínű, hogy nagyon korán tagja lett a keresztény közösségnek. 51 körül Troászban csatlakozott Szent Pálhoz, elkísérte Filippibe. Amikor Pál továbbment, Lukács körülbelül 6 évet Filippiben maradt (16,10-17), majd Pállal Jeruzsálembe ment. Fogságába is elkísérte Pált. Rómában találkozott Szent Péterrel és Márkkal. Pál halála után az egyik hagyomány szerint Dalmáciában és Galliában, más hagyományok szerint Akhaiában és Egyiptomban hirdette az evangéliumot. Legendája szerint Patraszban vagy Rómában vagy Thébában (Boetia) halt vértanúhalált. Ereklýeit a 4. században Konstantinápolyba vitték, és Szent András ereklýeivel együtt a kettőjüköröl nevezett bazilikában őrizték. 527-ben Jusztinianosz császár az újjaépített Apostolok templomába vitette. A 8. században a képrombolás idején Padovába menekítették. 1177-ben az ereklýeket személyesen hitelesítette III. Sándor (1159-81). 1562-ben a Sancta Iustina bazilikában látható ereklýetartóba (márványkoporsó) helyezték. – Ünnepe október 18 –án van. Mária életét, Jézus gyermekkorát és az ősegyház első éveit mondja el legrészletesebben. Az evangélisták sorában Lukács a 3., jelképe a bika. - A keleti egyházban Lukácsot mint orvost és festőt is tisztelik, aki megőrkítette a Szűzanya képét. Az eredetinek tartott konstantinápolyi kép 1453-ban elpusztult, de számtalan másolata van. Leghíresebbek: Rómában a S. Maria Maggiore kegyképe és a Czesztochowai Szűzanya. Védőszentjüknek tekintik az aranyművesek, cizellálók, email készítők, festők, kőfaragók, művészek, orvosok, ötvösök, sebészek, szobrászok, üvegfestők, kórházak, fürdők. Első ábrázolásán a trónon ülő Krisztus mellett (340 e., Róma, Szt. Márk és Marcellianus-katakomba), önállóan először a Commodilla-katakomba képén (7. század) szerepel. Gyakran ábrázolták írás vagy festés közben, olykor papi ruhában (föltételezték, hogy esetleg őszövetési pap volt, olyan részletesen írt evangéliumában a papi szolgálatról). Szimbóluma, a (szárnyas) bikaborjú mindig látható. Leggyakrabban a 4 evangélista között szerepel. /Forrás: Magyar Katolikus Lexikon, Orlensioda Spineloli: Lukács és a Biblia ismereti kézikönyv/

„sokan megkísérelték”- azon írott művekre kell itt gondolnunk, melyek Lukács evangéliuma előtt keletkeztek, s melyeket Lukács esetleg forrásként is felhasználhatott. Konkrét megnevezéseket nem közöl, csak általánosan a „sokan” szóval helyettesíti. Mi azonban következtethetünk: Márk és Máté illetve az úgynevezett Quelle gyűjtemény (Q), de ide sorolhatók bizonyos apokrif iratok is.

„Teofil”- Lukács Teofilnak ajánlja művét. Az egyházatyák korában Origenésztől kezdve többen is szimbolikusan értelmezték a Teofil nevet, melynek jelentése: „Isten barátja”. Ilyen értelmezés szerint a személy egy fiktív valaki, s rajta keresztül minden keresztény a mű címzette. A mai bibliakutatók szinte kivétel nélkül történeti személynek tartják Teofil, bár személyéről semmi konkrétumot sem tudunk.

Heródes – azaz „Nagy Heródes” (valószínűleg Askelonban született Kr. e. 73 körül. – meghalt Jerikóban Kr. e. 4. ápr. 11. előtt) Júdea királya. - Nevében a „nagy” redetileg „idősebb”-et jelentett. Nem volt zsidó. Atyja az idumeus Antipater, anyja a nabateus Kufra vagy Küprosz volt. Kr. e. 47-ben atyja tette Galilea urává. Első sikere a lázadó Ezekiasz legyőzése-kivégzése volt. Tettét II. Johannesz Hürkánosz önkényesnek tartotta, s a jeruzsálemi főtanács elé idézte. Heródes meg is jelent ott, de bírái nem merték elítélni. Ekkor a szíriai legátushoz, Sextus Caesarhoz ment, s megvette tőle Cöle-Szíria és Szamaria helytartói hivatalát, majd sereggel indult Jeruzsálem ellen, s csak atyja tudta visszatartani a bosszúállástól. Amikor Kr. e. 42-ben Antonius és Octavianus legyőzte Brutust és Cassiust, megnyerte Antonius kegyeit, és bátyjával, Phaszaellel együtt megkapta a Júdea negyedes fejedelme címet. Kr. e. 40-ben Hasmonéus Antigonusz bevette Jeruzsálemet, s főpap és Júdea királya lett. Heródesnek menekülnie kellett családjával. Betlehem közelében ütközött meg üldözöivel (itt építette később Herodeion várát), majd Egyiptomon át Rómába sietett. Octavianus ajánlására a szenátus megtette Júdea királyává. Visszatérve felmentette Maszada várát Antigonusz ostroma alól, majd 37 nyarán Sosius szíriai legátus segítségével bevette Jeruzsálemet, s uralkodni kezdett. Célja a rómaiak kegyeinek keresése, Hellász ragyogásának utánzása, s a zsidóság anyagi jólétének növelése, nacionalizmusuk megtörése volt. Erődítményrendszert építtetett ki: a Jordán-völgy Nyugati szélén a Karn Sartaba csúcson Alexandreion, a Dzebel Karantalon Dok, Jerikótól Nyugatra Küprosz, a Júdeai-pusztaságban Hürkania, Betlehem közelében Herodeion, a Holt-tenger Nyugati oldalán Maszada, Keleti oldalán Mahérusz várát. Jeruzsálemben felépíttette palotáját, az Antonia-várat, s 19-től a Templomot. Az egykori Szamaria helyén építtette Szebaszte városát; sok külföldi városnak ajándékozott fürdőt, fórumot és színházat. Egymás után 10 felesége volt: az idumeai Dorisz, a Hasmonéus Mariamné, a II. Mariamné, a samariai Malthaké, a jeruzsálemi Kleopátra és 5 másik nő. Kr. e. 29: kivégeztette Hasmonéus Mariamnét; ezzel pályája megtört, gyanakvó, hatalomfélő zsarnok lett. Megölette anyósát, Alexandrát s 3 fiát, Kr. e. 7: Alexandert és Arisztobuloszt, 4: Antipatert. Jézus Krisztus születésének évében megöletett 6000 farizeust, akik megtagadták a hűségüket. Amikor a napkeleti bölcsektől híret vette a „zsidók újszülött király”-ának, elrendelte a betlehemi gyermekgyilkosságot (Lk 1,5; Mt 2). Utolsó napjait Jerikóban töltötte. Herodeion várában temették el. Sírját a mai napig nem találták meg. Országát Augustus császár felosztotta a fiai között: Archelausz Júdea, Szamaria és Idumea etnarchája, Antipász Galilea és Perea negyedes fejed-e, Fülöp Gaulanitisz, Batanea, Trachonitisz és Auranitisz fejedelme lett. Egyedül ritkán ábrázolják (Petrus de Rigaverses bibliája, 13. sz., Cambridge, Fritzwilliam Museum).

Zakariás - Keresztelő Szt. János apja, Erzsébet férje (Lk 1,5–25; 3,2). A 2. századtól a hagyomány vértanúnak tekintti, főként Jakab ősevangéliuma alapján: A betlehemi gyermekgyilkosság elrendelése után „Heródes János keresésére indult. Elküldte szolgálait Zakariáshoz, ezzel az üzenettel: „Hova rejtetted el a fiadat?” Az pedig így válaszolt neki: „Én szent szolgálatomat végeztem, az Úr templomában voltam, így nem is tudom, hol van a fiam”. Erre elmentek a szolgák és hírül vitték Heródesnek. Heródes haragra lobbant s így szólt: „Az ő fia fog majd uralkodni Izraelben”. Majd visszaküldte szolgálait ezen üzenettel: „Mondd meg az igazat, hol van a fiad? Tudhatnád, hogy véred az én kezemben van!” Akkor elmentek a szolgák és mindezt elmondták neki. Mire így szólt Zakariás: „Az Isten tanúságtévője vagyok, ontsad csak véretem, de lelkemet magához fogadja az Úr, mert ártatlan vért fogsz kiontani a templom előkapujában”. Majd erőszakoskodás közepette megölték őt. És Izrael fiai nem tudták, hogy meggyilkolták.”

Angyalok - (a görög angelosz, „küldött” szóból ered): üdvözült, tiszta szellemi lények. - Személyek, értelmük és szabad akaratauk van, de testük nincsen. A Szentírásban nem nélküli mennyei lények. Az angyalrangsorban Areopagita Dénes rendszerében a 3. rendbe, a 9. karba tartoznak. Felettük állnak a szeráfok, a kerubok, a trónusok; az uralmak, erősségek, hatalmasságok; a fejedelemségek, és a főangyalok.

Gábor - **Gábríel** (héber „Isten embere” vagy „Isten erősnek bizonyult”) a Szentírásban angyal. Az Egyház hagyományában főangyal. - Az Ószövetésben Gábor magyarázta meg Dánielnek látomása (kos, kecskebak) értelmét (Dán 8,16-26) és a 70 év (vö. Jer 25,11; 29,10) jelentését. Az Újszövetésben először Zakariásnak jelent meg, s tudtul adta János születését (Lk 1,11-20) és az Úr színe előtt állónak mondta magát (1,19; vö. Tób 12,15). 6 hónappal később hozta Máriának a megtestesülés híret (Lk 1,26-38). - Ünnepe március 24., Gyümölcsoltó Boldogasszony vigíliája. 1969-től Szt. Mihállyal és Szt. Rafaellel együtt szept. 29-én ünnepeljük.